

УДК 336.226

BUSINESS PROFIT TAX AS A SOURCE OF BUDGET REVENUES**ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ЯК****ДЖЕРЕЛО ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ****Nikitishin A.O. / Нікітішин А.О.***d.e.s., as.prof. / д.е.н., доц.*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7951-4017>**Cherneh V.V. / Чернега В.В.***assistant/ асистент*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4684-1289>*Vinnitsia Institute of Trade and Economics SUTE**Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ*

Анотація. Постійна потреба у фінансуванні зростаючих державних видатків робить особливо важливим пошук шляхів збільшення доходної частини бюджетів різних рівнів. Домінуючою часткою в структурі бюджетних надходжень є податкові надходження. У статті проведено дослідження ролі податку на прибуток підприємств як складової доходної частини державного бюджету України. Проаналізовано позитивні і негативні сторони цього виду податків. Здійснено аналіз податкових надходжень до державного бюджету, їх динаміку, та структуру. Доведено, що податок на прибуток підприємств є вагомим джерелом податкових надходжень до державного бюджету України.

Ключові слова: податки, прибуток, податок на прибуток підприємств, податкові надходження, бюджет, податкова політика, доходи бюджету.

Вступ.

Вагому частку серед джерел поповнення доходної частини бюджету займають податкові надходження, величина яких залежить від обсягів та результатів національного виробництва, досконалості податкового законодавства, дій платників щодо пошуку шляхів зменшення сплати податків тощо. Основними податковими бюджетними надходженнями є сплата податків суб'єктами господарювання, а одними із найбільш важливих податків юридичних осіб виступає податок на прибуток.

Основний текст.

Податок на прибуток підприємств є одним з чотирьох основних бюджетоутворюючих податків поряд з податком на додану вартість, податком на доходи фізичних осіб та акцизним податком.

Податок на прибуток підприємств - це прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій.

Особливий інтерес сучасного суспільства до податку на прибуток пов'язаний зі зростаючим впливом компаній на функціонування та господарську діяльність, що формує фінансовий потенціал країни. В Україні результати діяльності юридичних осіб здійснюється оподаткуванням податком на прибуток та єдиним податком, якщо ця юридична особа здійснює свою діяльність на спрощеній системі оподаткування.

За допомогою податку на прибуток підприємств можна впливати на прийняття багатьох рішень, у тому числі фінансових. Наприклад, на вибір організаційно-правової форми ведення бізнесу, рішення про розподіл прибутку на споживання чи нагромадження, вибір джерел фінансування інвестицій (власні кошти, фінансування чи запозичення), розподіл матеріальних і трудових ресурсів між окремими секторами, галузями та регіонами економічної діяльності, розподіл і перерозподіл валового внутрішнього продукту, темпи економічного зростання.

Він також може впливати через диференціацію податкових ставок залежно від виду діяльності. Таким чином, податок можна вважати основним збором з юридичних осіб.

Щоб зрозуміти необхідність податку для держави здійснимо аналіз податкових надходжень до державного бюджету за декілька періодів, та визначимо його роль у цій структурі.

Таблиця 1 – Податкові надходження до державного бюджету у 2019-2022 рр., тис. грн.

Показники	2019	2020	2021	2022
Державний бюджет	739 750	765 108	924 479	393 910
Податкові надходження	578 375	574 980	773 286	275 439
Податок на прибуток	75 781	73 810	107 710	10 371
Темп приросту податкових надходжень, %	-	-0,6	34,5	-64,4
Темп приросту податку на прибуток, %	-	-2,6	45,9	-90,4
Частка податку на прибуток в державному бюджеті, %	10,2	9,6	11,6	2,6
Частка податку на прибуток в податкових надходженнях, %	13,1	12,8	13,9	3,8

Джерело: складено авторами на основі: [5]

З таблиці 1 видно, що темп приросту податкових надходжень має тенденцію до зростання у період 2019-2021 років, лише в 2020 незначне зменшення на 0,6%, що пояснюється коронакризою в країні, у 2022 році податкові надходження зменшилися на 64,5 %, це пов'язано з війною в країні. Темп приросту податку на прибуток у період 2019-2021 років також зростав на майже на 45% за три роки. У 2022 видно різкий спад на 90%, таке велике зниження пояснюється тим, що багато підприємств знаходяться в окупації, деякі закрилися, а деякі виїхали з країни.

Частка податку на прибуток в державному бюджеті зростає в період трьох останніх років в середньому становить 10,5%, що є достатньо позитивним і характеризує податок на прибуток як бюджетоутворюючий, у 2022 частка податку дещо зменшилася і становить майже 3 % державного бюджету України. Частка податку на прибуток в податкових надходженнях становить в середньому за 3 останні роки 13,3%, що характеризує податок на прибуток як такий, що утворює податкові надходження України. Частка податку на прибуток в податкових надходженнях за 2022 рік становить майже 4%, таке зменшення пояснюється неможливістю сплати податку платниками через війну, деякі підприємства закрилися, деякі в окупації, деякі зменшили обороти.

Таблиця 2 – Структура податкових надходжень до зведеного бюджету України за 2022 рік, млн. грн.

Вид податку	Сума податку	Частка, %
ПДВ	467 001	49,2
ПДФО	148 427,2	15,6
Акцизний податок	102 352,9	10,8
Податок на прибуток	117 049,9	12,3
Плата за користування надрами	85 365	9,0
Мито	26 246	2,8
Інше	3 322,4	0,3
ВСЬОГО	949 764,4	100

Джерело: складено авторами на основі: [5]

З таблиці 2 видно, що податок на прибуток підприємств займає 3 місце серед усіх податків, що формують податкові надходження. З таблиці видно, що ПДВ становить 49,2% усіх податкових надходжень, ПДФО становить 15,6%, а Податок на прибуток – 12,3%, це свідчить про те, що податок на прибуток є бюджетоутворюючим.

Варто розглянути переваги та недоліки податку на прибуток підприємств (табл. 3).

Таблиця 3 – Переваги та недоліки податку на прибуток підприємств

Переваги	Недоліки
Вплив на макроекономічну політику держави.	Можливість ухиляння від сплати податку шляхом «тінізації» прибутку
Значні можливості для регулюючого впливу на виробничу сферу	Скорочення обсягів коштів, що залишаються у розпорядженні господарюючих суб'єктів
Є основою наповнення бюджету грошовими ресурсами.	Здійснення фіскальної функції можливе лише за рахунок позитивного фінансового результату підприємства.
Є платою за користування суспільними благами та інфраструктурою на певній території.	Розбіжності між податковим та бухгалтерським обліком при визначенні доходів, собівартості реалізованої продукції та інших витрат для цілей оподаткування прибутку підприємств.
	Податок може бути перекладений прямо на ціни або зворотним чином на працівників.

Усі недоліки діючого податкового законодавства потребують формування напрямів подальшого вдосконалення порядку оподаткування прибутку підприємств.

Висновки.

Податки є важливим фіскальним регулятором соціально-економічних процесів. Більше того, податки є не лише важливим джерелом наповнення бюджету, а й засобом, за допомогою якого держава регулює доходи платників податків, інвестиції, нагромадження капіталу, ділову активність, сукупне споживання та інші фактори соціальної стабільності, розвитку та здоров'я суспільства. Одним з бюджетоутворюючих податків в Україні є податок на прибуток підприємств. Фіскальна політика щодо оподаткування підприємств є стимулом для ділової активності всіх суб'єктів господарювання і має бути

збалансованою. Вона також має бути одним з інструментів створення сприятливого середовища для залучення інвестицій. Подальші наукові пошуки в обраному напрямі економічних досліджень слід присвятити дослідженню шляхів вдосконалення вітчизняного механізму справляння податку на прибуток.

Література:

1. Нікітішин А.О. Податкова політика в умовах економічних перетворень : монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 480 с.
2. Budget policy of social development. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. et. al. General editorship Chugunov I. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.
3. Halunko V.V. Foreign experience for financing small and medium business. Baltic Journal of Economic Studies. 2018. Vol. 4. № 5. P. 40–45. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-40-45>
4. Сус Ю. Ю., Бойко Н. С., Назімова К. С., Залюбовська В. В. Роль податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість у формуванні бюджетних доходів. *Агросвіт*. 2021. № 23. С. 62–69. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.23.62](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.23.62)
5. Open Budget - Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua>

References.

1. Nikitishyn, A.O. (2019). Podatkova polityka v umovah ekonomichnyh peretvoren' [Tax policy in the context of economic transformation]. Kyiv: Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t [in Ukr.].
2. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. et al. (2018). Budget policy of social development. Chugunov I. (Ed.). Scientific Route. Tallinn, Estonia [in Engl.].
3. Halunko V.V. (2018). Foreign experience for financing small and medium business. Baltic Journal of Economic Studies, vol. 4, no. 5, pp. 40–45. DOI: [10.30525/2256-0742/2018-4-5-40-45](https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-40-45)
4. Sus, Y., Boiko, N., Nazimova, K. and Zalyubovska, V. (2021), "The role of corporate income tax and value added tax in the formation of budget revenues", *Agrosvit*, vol. 23, pp. 62–69. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.23.62](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.23.62)
5. Open Budget - Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian. Retrieved from <https://openbudget.gov.ua> [in Ukr.].

Abstract. *The basis of the country's economic system is the tax system, since taxes are the dominant source of filling the state treasury and an important tool of its influence on socio-economic processes. The constant need to finance growing government expenditures makes it particularly important to find ways to increase the revenue part of budgets at various levels. The dominant share in the structure of budget revenues is tax revenues. The article examines the role of corporate income tax as a component of the revenue part of the state budget of Ukraine. The positive and negative sides of this type of taxes are analyzed. An analysis of tax revenues to the state budget, their dynamics, and structure was carried out. It has been proven that the corporate income tax is a significant source of tax revenue for the state budget of Ukraine.*

Key words: *taxes, profit, corporate income tax, tax revenues, budget, tax policy, budget revenues.*